

POSTANOWIENIE

Dnia 3 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romuald Dalewski

w sprawie z powództwa G. G.

przeciwko Urzędowi Gminy D.

o przywrócenie do pracy, wynagrodzenie, nagrodę jubileuszową, dodatkowe wynagrodzenie roczne,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 3 sierpnia 2023 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu z dnia 30 czerwca 2022 r., sygn. akt V Pa 24/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Powód G. G. pozwem skierowanym przeciwko Urzędowi Gminy D., w ostatecznie zajęтым stanowisku procesowym domagał się przywrócenia do pracy w Urzędzie Gminy w D. na stanowisku radcy prawnego, na warunkach określonych w umowie o pracę z 19 listopada 2018 r., i zasądzenia wynagrodzenia za okres pozostawania bez pracy od 1 marca 2019 r., do dnia uprawomocnienia się orzeczenia w niżej określonej wysokości, a to: kwoty 112.320 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi: od kwoty 35.100 zł (rok 2019: 3510 zł x 10 miesięcy = 35.100 zł) za czas od 1 stycznia 2020 r., do dnia zapłaty, od kwoty 42.120 zł (rok 2020: 3510 zł x 12 miesięcy = 42.120 zł) za czas od 1 stycznia 2021 r. do dnia zapłaty, od kwoty 35 100 zł (rok 2021: 3510 zł x 10 miesięcy = 35.100 zł) za czas od 1 listopada 2021 r., do dnia zapłaty.

Wyrokiem z 13 grudnia 2021 r., Sąd Rejonowy w Opolu w pkt. I zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 10.530,00 zł, tytułem odszkodowania, w pkt. II oddalił powództwo w pozostałym zakresie, w pkt. III zasądził od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Opolu kwotę 750,00 zł, tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych, w pkt. IV wyrokowi w punkcie I nadał rygor natychmiastowej wykonalności co do kwoty 3.510,00 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód został zatrudniony w Urzędzie Gminy D. na stanowisku radcy prawnego w wymiarze 16 czasu pracy - w oparciu o umowę o pracę na czas nieokreślony od dnia 19 listopada 2018 r. Umowę z powodem w imieniu pozwanego zawarł Wójt Z. K. już po wyborach samorządowych, które przegrał.

Sąd Rejonowy stwierdził, że oświadczenie pracodawcy o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia, naruszało przepisy o rozwiązywaniu umów w tym trybie - zarówno ze względu za niezachowanie terminu miesięcznego określonego w art. 52 § 2 k.p., jak też przez podanie dwóch przyczyn nieprawdziwych i nie wypełniających ciężaru gatunkowego (wymogów z art. 52 § 1 i art. 30 § 4 k.p.).

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że Sąd w oparciu o art. 56 § 1 k.p. i 57 § 2 k.p. co do zasady powinien był przywrócić powoda do pracy oraz zasądzić na jego rzecz wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy. Jednakże w ocenie Sądu, roszczenie powoda o przywrócenie do pracy i zasądzenie odszkodowania za czas pozostawania bez pracy nie zasługuje na ochronę prawną.

Sąd Rejonowy wskazał na przepis art. 8 k.p. i podniósł, że nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, dochodzenie przez powoda w niniejszym postępowaniu przywrócenie do pracy i wynagrodzenia jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, tj. zasadą przyzwoitości. Zarzut naruszenia zasad współżycia społecznego może być skutecznie podnoszony przez pracodawcę, który naruszył szczególną ochronę przed wypowiedzeniem umowy o pracę,

przysługującą pracownikowi w wieku przedemerytalnym na podstawie art. 39 k.p. Konstrukcja nadużycia prawa ujęta w art. 8 k.p. polega na tym, że pozwala na nieuwzględnienie roszczenia mającego oparcie w prawie, w sytuacji, gdy naruszałoby to m.in. zasady współżycia społecznego. Pozwala także na oddalenie powództwa.

Sąd Rejonowy ocenił, że powód domagając się przywrócenia do pracy i zapłaty wynagrodzenia za okres pozostawania bez pracy, naruszył zasady współżycia społecznego. Z tych też względów, Sąd na podstawie art. 477¹ k.p.c. uwzględnił roszczenie alternatywne, pomimo, że G. G. nie zgłosił takiego żądania oraz pomimo tego, że art. 45 § 2 k.p. nie ma zastosowania wobec pracowników objętych szczególną ochroną trwałości stosunku pracy.

W konsekwencji Sąd Rejonowy zasądził na rzecz powoda kwotę 10.530 zł tytułem nieuzasadnionego rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia, a więc kwotę równą jego trzymiesięcznemu wynagrodzeniu liczonemu jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy.

Na skutek apelacji powoda Sąd Okręgowy w Opolu wyrokiem z 30 czerwca 2022 r., w pkt. I oddalił jego apelację i w pkt. II odstąpił od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na rzecz pozwanego.

Zdaniem Sądu Okręgowego Sąd Rejonowy przeprowadził prawidłowe co do zasady postępowanie dowodowe, oraz właściwie ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy nie przekraczając granic wyznaczonych dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c., oraz zastosował właściwą podstawę prawną rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy podniósł, że przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie była zarówno ocena zasadności rozwiązania z powodem umowy o pracę bez wypowiedzenia, jak i sama formalna zgodność z przepisami o rozwiązywaniu umów o pracę w tym trybie (art. 56 § 1 k.p. w związku z art. 52 § 1 pkt 1 k.p. i art. 30 § 4 k.p.). Przy dochodzeniu roszczeń związanych z wadliwym rozwiązaniem natychmiastowym umowy o pracę rozpatrujący powództwo pracownika Sąd, w sytuacji, gdy w toku postępowania wadliwość zaskarżonej czynności pracodawcy zostanie potwierdzona, co do zasady orzeka zgodnie z jego żądaniem. Co prawda art. 45 § 3 k.p. wykluczał stosowanie w przypadku powoda art. 45 § 2 k.p., który ma

odpowiednie zastosowanie do roszczeń pracownika przysługujących w razie niezgodnego z prawem rozwiązania przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia, w związku z objęciem go szczególną ochroną stosunku pracy z art. 39 k.p., jednakże w sprawie dodatkowo należało rozważyć możliwość wyjątkowego nie uwzględnienia roszczenia powoda na podstawie klauzuli generalnej z art. 8 k.p., która określa granice wykonywania praw podmiotowych przez pracownika i pracodawcę. Zgodnie z art. 8 k.p., nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. W takim wypadku działanie lub zaniechanie stron stosunku pracy, mimo że są zgodne z przysługującymi im uprawnieniami, stanowi nadużycie prawa, jeżeli są sprzeczne z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem lub zasadami współżycia społecznego. Na podstawie tego przepisu każde działanie albo zaniechanie może być uznane za nadużycie prawa, jeśli występuje jedna z dwóch przesłanek: obiektywna sprzeczność ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa lub obiektywna sprzeczność z zasadami współżycia społecznego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyraźnie podkreśla się, że przepis ten upoważnia Sąd do oceny, w jakim zakresie, w konkretnym stanie faktycznym, działanie lub zaniechanie uprawnionego (tak jak w sytuacji powoda - bowiem wskazane powodowi przyczyny rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia w zgodnej ocenie Sądów obu instancji zarówno nie mieściły się w terminie z art. 52 § 2 k.p., jak i były nieuzasadnione, tj. nie stanowiły ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych w rozumieniu art. 52 § 1 pkt 1 k.p.) wyjątkowo nie jest uważane za wykonywanie jego prawa i nie korzysta z ochrony prawnej, w związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy (por. np. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2013 r., II PK 91/13). Na podstawie art. 8 k.p. każde działanie albo zaniechanie może być uznane za nadużycie prawa, jeśli występuje jedna z dwóch przesłanek: obiektywna sprzeczność ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa lub obiektywna sprzeczność z zasadami współżycia społecznego.

W ocenie Sądu Okręgowego przywrócenie powoda do pracy byłoby zarówno sprzeczne z zasadą współżycia społecznego etycznego i uczciwego postępowania w stosunkach pracy, zasadą „dobrych obyczajów” polegającą na niepodejmowaniu ważnych decyzji personalnych w ramach stosunków pracy przez odchodzącego piastuna organu administracji samorządowej w ostatnich dniach jego kadencji, która ewidentnie nie została zachowana w ramach procedury naboru powoda jako kandydata (jedyne) na stanowisko pracownika samorządowego (radcy prawnego), wobec zatrudnienia go na czas nieokreślony z końcem kadencji przez odchodzącego Wójta Z. K. i pozbawieniem w ten sposób nowego Wójta U. M. jakiegokolwiek wpływu na dobór kandydatów i obsadę tego stanowiska, oraz sprzeczna ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa, która wyraża się możliwości przywrócenia pracownika wadliwie zwolnionego, pod warunkiem istnienia pozytywnej prognozy co do porozumienia z pracodawcą i ich prawidłowej współpracy w przyszłości. W ocenie Sądów obu instancji w opisanej sytuacji tego rodzaju prognoza w odniesieniu do powoda nie istnieje, wobec jasnego w tym zakresie stanowiska wyrażonego przez Wójta U. M.

Reasumując Sąd Okręgowy podniósł, że szczególna ochrona trwałości stosunku pracy powoda w związku z osiągniętym wiekiem, na podstawie art. 39 k.p., została uchylona wobec niezgodności jego roszczenia restytucyjnego z obiema ww. klauzulami z art. 8 k.p.

Od wyroku Sąd Okręgowy skargę kasacyjną wniósł G. G.. Skarżący zaskarżając wyrok w całości wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sądowi Okręgowemu.

Powód skargę kasacyjną oparł na naruszeniu prawa materialnego tj.:

1. niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 45 § 2 k.p. w związku z art. 56 § 2 k.p., i art. 39 k.p., przez błędne przyjęcie w okolicznościach sprawy i pomimo nakazu wynikającego z przepisu art. 45 § 3 k.p., że niecelowe jest przywrócenie powoda do pracy oraz zasądzenie wynagrodzenia za okres pozostawania bez pracy.
2. naruszenie przepisu art. 45 § 3 k.p., przez jego niezastosowanie do powoda, którego stosunek pracy podlegał szczególnej ochronie z mocy art. 39 k.p.

3. niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 8 k.p., przez przyjęcie że przepis ten podlega zastosowaniu w okolicznościach niniejszej sprawy do powoda, w sytuacji gdy zarzut korzystania z prawa niezgodnie z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem oraz z zasadami współżycia społecznego, postawiono wyłącznie pracodawcy,

4. niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 8 k.p., w aspekcie postawienia pracodawcy zarzutu przekroczenia uprawnień do zawarcia umowy o pracę z powodem i zastosowanie tego zarzutu, przy dokonywaniu oceny zasadności żądania pozwu o przywrócenie do pracy i zapłatę wynagrodzenia,

5. niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 8 k.p., w sytuacji gdy przedstawione pracownikowi przy rozwiązaniu umowy zarzuty okazały się nieprawdziwe oraz gdy z okoliczności sprawy wynika, że po stronie pracodawcy zaistniał błąd co do oceny stanu prawnego, w związku z którym postawiono pracownikowi zarzut stanowiący podstawę rozwiązania umowy, a brak jest innych zarzutów uzasadniających rozwiązanie umowy z tym pracownikiem.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powód wskazując na przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. podniósł, że w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, dotyczących stosowania przepisu art. 8 k.p. w aspekcie uprawnień pracownika wynikających z przepisu art. 39 k.p. w związku z art. 45 § 3 k.p. i art. 57 § 2 k.p., a w szczególności odniesienia się do n/w zagadnień wynikających z tych przepisów, a to:

a) czy przepis art. 8 k.p. podlega zastosowaniu do oceny okoliczności związanych z rozwiązaniem umowy o pracę, czy też obejmuje również okoliczności związane z zawarciem umowy o pracę.

b) czy działanie pracodawcy któremu zarzucono sprzeczną ze społeczno-gospodarczym wykonywaniem jego praw oraz niezgodność tych czynności z zasadami współżycia społecznego, może mieć wpływ na sytuację prawną pracownika, którego te działania dotyczą.

c) czy przepis art. 8 k.p., podlega zastosowaniu wobec pracownika, w sytuacjach gdy przedstawione mu przy rozwiązaniu umowy zarzuty okazały się nieprawdziwe oraz gdy z okoliczności sprawy wynika, że po stronie pracodawcy zaistniał błąd co do oceny stanu prawnego, w związku z którym postawiono

pracownikowi zarzut stanowiący podstawę rozwiązania umowy, a brak jest innych zarzutów uzasadniających rozwiązanie umowy z tym pracownikiem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy

kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365 i z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga ponadto przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest uzasadniony tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze

rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania występującego w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

W pierwszej kolejności wymaga zauważenia, że profesjonalny pełnomocnik skarżącego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania błędnie utożsamia dwie niezależne przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Powołując się na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i dotyczących stosowania przepisu art. 8 k.p., przytacza trzy zagadnienia prawne, które co do zasady powinno mieć charakter nowy, dotychczas niewyjaśniony w orzecznictwie.

Istotne jest też to, że w skardze kasacyjnej zabrakło zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego, co sprawiało, że miarodajne i wiążące dla Sądu Najwyższego były ustalenia faktyczne oraz ich ocena prawna zawarta w zaskarżonym wyroku.

Odnosząc się zaś do twierdzeń skarżącego co do wątpliwości stosowania przepisu art. 8 k.p., podnieść należy, że nie występuje potrzeba wykładni tego przepisu ponieważ był wielokrotnie przedmiotem interpretacji w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Nie spełnia się również przesłanka przedsądu, czyli istotne zagadnienie prawne, gdyż sformułowane kwestie (pytania) nie mają takiej rangi. Negatywna ocena wynika z tej przyczyny, że zagadnienia nie wykraczają poza zwykłą wykładnię prawa. Zwykła wykładnia prawa nie jest podstawą przedsądu (*a contrario* art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Na stawiane przez skarżącego wnioski związane z kwestią stosowania art. 8 k.p., odpowiedzi udzielić można (i w sprawie tak też się stało) za pomocą zwykłej wykładni prawa, biorąc za podstawę całokształt okoliczności faktycznych. Innymi słowy, rozstrzygnięcie istotnego problemu prawnego nie może polegać na wyjaśnieniu wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów.

Niezależnie od powyższego podnieść należy, że Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 21 marca 2019 r., II PK 332/17 (OSNP 2019 nr 12, poz. 143) wyjaśnił, że zawarta w art. 8 kodeksu pracy klauzula generalna zwana niekiedy „klauzulą nadużycia prawa”, ma swoje historyczne ugruntowanie, a jej odpowiedniki można znaleźć w systemach prawnych wielu państw. Na podstawie tego przepisu każde działanie albo zaniechanie może być uznane za nadużycie prawa, jeśli występuje jedna z dwóch przesłanek: obiektywna sprzeczność ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa lub obiektywna sprzeczność z zasadami współżycia społecznego. Trzeba jednak pamiętać, że art. 8 k.p., po pierwsze, dotyczy nadużycia a nie naruszenia prawa oraz, po drugie, odnosi się do nadużycia prawa podmiotowego, które ma naturę cywilnoprawną (w szerokim rozumieniu), a nie np. administracyjnoprawną czy konstytucyjną. Skoro hipotezą normy art. 8 k.p. objęte są przypadki nadużycia a nie obrazy prawa, to regulacja ta nie dotyczy sytuacji, gdy określony podmiot narusza przepisy prawa materialnego. Konstrukcja

ta obejmuje właśnie przypadki, w których zachowanie określonego podmiotu spełnia formalnie wszystkie wymagania przewidziane przepisem prawa, natomiast z innych - pozaprawnych - względów (np. społecznych czy moralnych) zachowanie to nie zasługuje na ochronę prawną (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r., I PK 135/10, Monitor Prawa Pracy 2011 nr 9, s. 475 oraz postanowienie z dnia 20 czerwca 2011 r., I PK 43/11, LEX nr 1408141). Treść klauzuli generalnej zawartej w art. 8 k.p. ujęta jest przedmiotowo, a nie podmiotowo. Nie kształtuje ona praw podmiotowych, nie zmienia i nie modyfikuje praw, jakie wynikają z innych przepisów prawa. Przepis ten upoważnia sąd do oceny, w jakim zakresie, w konkretnym stanie faktycznym, działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie jego prawa i nie korzysta z ochrony prawnej (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LEX nr 529757; z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005; z dnia 12 stycznia 2011 r., II PK 89/10, LEX nr 737386; z dnia 2 października 2012 r., II PK 56/12, LEX nr 1243024). Nie jest przy tym możliwa taka wykładnia art. 8 k.p., która zawierałaby swoiste wytyczne, w jakich (kazuistycznych) sytuacjach sąd powszechny miałby uwzględnić albo nie uwzględnić zarzutu sprzeczności żądania pozwu z tym przepisem. Stosowanie art. 8 k.p. (podobnie jak art. 5 k.c.) pozostaje zatem w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2003 r., I PK 558/02, OSNP 2004 nr 16, poz. 283). W oderwaniu od tych konkretnych okoliczności nie można formułować ogólnych dyrektyw co do stosowania tego przepisu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1974 r., III PZP 34/73, OSNCP 1975 nr 1, poz. 4; PiP 1978 nr 7, s. 161, z glosami S. Sołtysińskiego i Z. Ziemińskiego oraz wyroki: z dnia 28 listopada 1967 r., I PR 415/67, OSPiKA 1968 nr 10, poz. 210, z glosą Z. Ziemińskiego; z dnia 10 lutego 2012 r., II PK 144/11, LEX nr 1167470 i z dnia 26 czerwca 2012 r., II PK 275/11, Monitor Prawa Pracy 2012 nr 11, s. 584-587).

Norma art. 8 k.p. oznacza pozbawienie danego podmiotu możliwości korzystania z prawa, które mu przysługuje w świetle przepisów prawa przedmiotowego. Generalnie obowiązuje domniemanie korzystania przez osobę uprawnioną z przysługującego jej prawa w sposób legalny. Zastosowanie instytucji nadużycia prawa prowadzi zatem do osłabienia zasady pewności prawa i

przełamuje domniemanie korzystania z prawa w sposób zgodny z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem i zasadami współżycia społecznego.

Stawiając tezę o nadużyciu przez stronę prawa w rozumieniu art. 8 k.p., należy przy tym wyjaśniać, jakie konkretnie prawo podmiotowe, które w ocenie sądu zostało naruszone, wchodzi w rachubę, czy czynienie użytku z tego prawa polega na jego sprzeczności z zasadami współżycia społecznego czy ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa (bądź i z zasadami współżycia społecznego i ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa) oraz jakie zasady współżycia społecznego (społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa) zostały pogwałcone. Jak bowiem wyjaśnił Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 października 2000 r., SK 5/99 (OTK 2000 nr 7, poz. 254, pkt III) do zespołu zasad orzeczniczych, dzięki którym stosowanie art. 5 k.c. (a także art. 8 k.p., por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 października 2006 r., SK 42/04, OTK - A 2006 nr 9, poz. 125) nie stwarza zagrożenia dla stabilności systemu prawa, należy między innymi „konieczność wykazania, o jaką dokładnie zasadę współżycia społecznego chodzi”. Sąd powinien zatem podjąć próbę sformułowania zasady współżycia społecznego, z którą niezgodne, w jego ocenie, jest czynienie użytku z prawa podmiotowego (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 kwietnia 2011 r., II PK 254/10, niepublikowany i z dnia 6 stycznia 2009 r., I PK 18/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 156).

Trzeba mieć na uwadze to, że ocena, czy w konkretnym przypadku ma zastosowanie norma art. 8 k.p., mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 nr 3, poz. 53; PiP 1972 nr 10, s. 170, z glosą K. Piaseckiego; z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58; OSP 2000 nr 4, poz. 66, z glosą A. Szpunara; z 4 lipca 2002 r., I CKN 837/00, LexPolonica nr 376352 oraz z 30 października 2003 r., IV CK 151/02, LexPolonica nr 1630441).

W przedmiotowej sprawie Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu wyroku szczegółowo wyjaśnił motywów zasądzenia na rzecz powoda odszkodowania za niezgodne z przepisami rozwiązanie umowy o pracę w miejsce żądanego

przywrócenia do pracy. Uznał, że Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, iż ewentualne przywrócenie powoda do pracy było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, co zostało szczegółowo uzasadnione.

Skoro skarżący nie wykazał, że zachodzi którakolwiek z przesłanek przedsądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

[ms]